EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 23.5.2018
COM(2018) 414 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Lietuvas 2018. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Lietuvas 2018. gada stabilitātes programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Lietuvas 2018. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Lietuvas 2018. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu[2],

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas[3],

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2017. gada 22. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2018. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Gada izaugsmes pētījumā iekļautās prioritātes Eiropadome apstiprināja 2018. gada 22. martā. Komisija 2017. gada 22. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Lietuva nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu "Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku", kuru Eiropadome apstiprināja 2018. gada 22. martā. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku (turpmāk "eurozonai adresētais ieteikums") Padome pieņēma 2018. gada 14. maijā.

(2) Ņemot vērā to, ka Lietuva ir dalībvalsts, kuras valūta ir euro, un ka ekonomiskajā un monetārajā savienībā tautsaimniecības ir savstarpēji cieši saistītas, Lietuvai būtu jānodrošina, ka tiek pilnībā un laikus īstenots eurozonai adresētais ieteikums par

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] COM(2018) 414 *final*.
[3] P8_TA(2018)0077 un P8_TA(2018)0078.

ekonomikas politiku, kurš atspoguļojas turpmāk sniegtajos ieteikumos, jo īpaši 1. ieteikumā.

(3) 2018. gada ziņojums par Lietuvu[4] tika publicēts 2018. gada 7. martā. Tajā bija izvērtēts, kā īstenoti šai valstij adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2017. gada 11. jūlijā, turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Lietuvas progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu.

(4) Lietuva 2018. gada 26. aprīlī iesniedza savu 2018. gada valsts reformu programmu un 30. aprīlī — 2018. gada stabilitātes programmu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(5) Attiecīgie šai valstij adresētie ieteikumi ir ņemti vērā, plānojot Eiropas strukturālos un investīciju fondus 2014.–2020. gada plānošanas periodam. Kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1303/2013[5] 23. pantā, Komisija var pieprasīt dalībvalstij pārskatīt tās partnerības nolīgumu un attiecīgās programmas un ierosināt grozījumus, ja tas vajadzīgs, lai palīdzētu īstenot attiecīgos Padomes ieteikumus. Sīkāku informāciju par minētā noteikuma izmantošanu Komisija ir sniegusi Norādēs par to, kā piemērojami pasākumi, kuri saista Eiropas strukturālo un investīciju fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību[6].

(6) Uz Lietuvu pašlaik attiecas Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa. Valdība savā 2018. gada stabilitātes programmā plāno no 2018. līdz 2020. gadam saglabāt nominālo pārpalikumu 0,6 % apmērā no IKP, un tiek prognozēts, ka 2021. gadā tas samazināsies līdz 0,3 % no IKP. Plānots, ka visā plānošanas periodā tiktu sasniegts vidēja termiņa budžeta mērķis — deficīts 1 % apmērā no IKP strukturālā izteiksmē. 2016. un 2017. gadā Lietuvai tika piešķirta arī pagaidu novirze saistībā ar sistēmiskās pensiju reformas un strukturālo reformu īstenošanu. Šīs novirzes tiek pārnestas uz trim turpmākajiem gadiem. Saskaņā ar 2018. gada stabilitātes programmu ir sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies no 39,7 % no IKP 2017. gadā līdz 35,3 % no IKP 2021. gadā. Makroekonomikas scenārijs, kas ir budžeta prognozes pamatā, ir ticams. Tajā pašā laikā nav pietiekami detalizēti norādīti pasākumi, kas nepieciešami, lai atbalstītu plānoto mērķi no 2019. gada panākt budžeta pārpalikumu.

(7) Padome 2017. gada 11. jūlijā ieteica Lietuvai 2017. gadā turpināt virzību uz vidēja termiņa budžeta mērķi 2018. gadā, ņemot vērā pielaides saistībā ar sistēmiskās pensiju reformas un strukturālo reformu īstenošanu, attiecībā uz kurām ir piešķirta pagaidu novirze. Tas atbilst valdības neto primāro izdevumu[7] maksimālajam nominālā pieauguma tempam 6,4 % apmērā 2018. gadā, kas atbilst pieļaujamajam strukturālās

---

4 SWD(2018) 213 final.

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

6 COM(2014) 494 final.

7 Valdības neto primāros izdevumus veido kopējie valdības izdevumi, izņemot procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts četru gadu laikposmā. Ir ņemti vērā tiesību aktos paredzētie diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu jomā ir atskaitīti.

bilances pasliktinājumam 0,6 % apmērā no IKP. Pamatojoties uz Komisijas 2018. gada pavasara prognozi, sagaidāms, ka Lietuvas strukturālais deficīts būs 0,7 % apmērā no IKP 2018. gadā un 0,6 % apmērā no IKP 2019. gadā. Tādējādi tiek prognozēts, ka strukturālā bilance abos gados pārsniegs vidēja termiņa budžeta mērķi. Kopumā Padome uzskata — ir paredzams, ka Lietuva Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus izpildīs 2018. un 2019. gadā.

(8) Ieņēmumi no vides un periodiskajiem īpašuma nodokļiem joprojām ir zem ES vidējā rādītāja. Lietuva ir veikusi īpašuma nodokļu sistēmas reformu, ar kuru sistēmā tiek ieviests progresivitātes elements, un atcēlusi atbrīvojumus no akcīzes nodokļa oglēm un koksam, ko izmanto apkures vajadzībām. Tomēr vēl ir potenciāls paplašināt nodokļu bāzi, aptverot avotus, kam ir mazāk negatīva ietekme uz izaugsmi. Lai gan Lietuva pēdējos gados ir guvusi panākumus nodokļu iekasēšanas uzlabošanā, tās pievienotās vērtības nodokļa iztrūkums joprojām ir viens no augstākajiem ES. Lietuva veic turpmākus pasākumus, lai cīnītos pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un uzlabotu nodokļu saistību izpildi, un nesen īstenotajiem pasākumiem jau ir pozitīvi pirmie rezultāti. Vēl vairāk uzlabojot nodokļu saistību izpildi, tiktu celti budžeta ieņēmumi un veicināta nodokļu sistēmas taisnīguma uzlabošanās.

(9) Līdz ar jaunas pensiju indeksācijas formulas ieviešanu 2018. gadā, kas sasaista pensijas ar algu izdevumu pieaugumu, tiek prognozēts, ka valsts pensiju izdevumu īpatsvars IKP paliks nemainīgs līdz 2040. gadam. Tas nodrošinātu Lietuvas pensiju sistēmas fiskālo stabilitāti. Tomēr to lielākoties nosaka pensijas pabalstu samazināšanās, jo tiek prognozēts, ka straujā darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās rezultātā kopējie algu izdevumi pieaugs lēnākā tempā nekā algas. Tas raisa bažas par pensiju adekvātumu, kuru līmenis jau ir viens no zemākajiem ES. Nav arī skaidrs, kā šī reforma darbosies praksē, jo valdībai ir juridisks pienākums ierosināt pasākumus aizvietošanas rādītāja samazināšanās gadījumā. Ja aizvietošanas rādītājs tiktu noturēts nemainīgā līmenī, kopējie pensiju izdevumi kā daļa no IKP līdz 2040. gada beigām palielinātos par gandrīz 45 % un noslogotu publiskās finanses. Tādēļ ir svarīgi novērst juridiskās neskaidrības ar pensijām saistītajos tiesību aktos un nodrošināt pensiju sistēmas ilgtermiņa finanšu stabilitāti, novēršot problēmu saistībā ar tās zemo adekvātumu.

(10) Stabilās ekonomikas izaugsmes, bet arī nelabvēlīgās demogrāfiskās attīstības un emigrācijas rezultātā pieprasījums darba tirgū ātri pieaug, un jau ir vērojams prasmju trūkums. Šādā situācijā izglītības un apmācības sistēmai ir jāspēj nodrošināt attiecīgās prasmes ikvienam. Lai gan iepriekšējā gadā sāktās reformas ir solis pareizajā virzienā, ir svarīgi, lai Lietuva šīs reformas īstenotu nolūkā uzlabot tās izglītības un apmācības sistēmas rezultātus. Lietuvas terciārās izglītības finansēšanas un akreditācijas noteikumi palīdz palielināt to iedzīvotāju skaitu, kas ieguvuši terciāro izglītību, taču tajā pašā laikā tie rada bažas par tās kvalitāti, sadrumstalotību un atbilstību darba tirgus vajadzībām. Ja pašreiz notiekošā universitāšu konsolidācija tiks papildināta ar akreditācijas un finansēšanas noteikumu izmaiņām, tā palīdzēs risināt pašreizējās problēmas. Turklāt pastāvīgais demogrāfiskais spiediens ir ietekmējis izglītības sistēmas efektivitāti un padarījis vēl steidzamāku vajadzību nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai. Lai risinātu problēmu saistībā ar to, ka Lietuvas skolēnu sniegums pamatprasmju jomā ir zem vidējā rādītāja, ir nepieciešamas reformas skolotāju sākotnējās apmācības, karjeras gājuma un darba apstākļu jomā, kas būtu jāpapildina ar citām uz kvalitāti orientētām reformām.

(11) Pieaugušo nelielā iesaistīšanās izglītībā Lietuvā norāda uz to, ka pieaugušo izglītība joprojām ir nepietiekami attīstīta un neļauj ekonomikai gūt labumu no prasmju

uzlabošanas, inovācijas un nelabvēlīgākā situācijā esošo personu (piemēram, vecāka gadagājuma cilvēku, bezdarbnieku vai neaktīvu pieaugušo) labākas integrācijas darba tirgū. Neraugoties uz investīcijām infrastruktūrā, profesionālās izglītības un apmācības programmas bieži vien ir novecojušas, turklāt tās varētu būt labāk saskaņotas ar vietējā un reģionālā darba tirgus vajadzībām. Mācīšanās darbavietā joprojām ir sākumposmā, un to varētu izvērst. Aktīvas darba tirgus politikas pasākumi ietver plašāku apmācības iespēju klāstu, taču to varētu vēl vairāk paplašināt. Šajā jomā nesen veiktās reformas un pasākumi līdz šim nav devuši ievērojamus rezultātus. Plašākā kontekstā ir svarīgi stiprināt sociālo partneru spējas, lai veicinātu viņu iesaistīšanos.

(12) Joprojām ir problēmas veselības aprūpes rezultātu jomā, un tās negatīvi ietekmē ekonomikas ražīgumu un konkurētspēju un dzīves kvalitāti. Veselības aprūpes pakalpojumi joprojām tiek sniegti pārsvarā stacionāri, kas sniedz iespējas vairāk stiprināt primāro aprūpi. Lai padarītu veselības aprūpi efektīvāku, ir svarīga resursu izmantošanas turpmāka racionalizēšana, kā arī pasākumi gan stacionārās, gan primārās aprūpes kvalitātes uzlabošanai. Slimību profilakses un veselības veicināšanas politikai būtu spēcīgāk un ātrāk jāsamazina riskantais dzīvesveids. Tomēr šādas politikas mērogs joprojām ir neliels, starpnozaru sadarbība nav pietiekami attīstīta un pārskatatbildība par rezultātiem nav pietiekami ietverta pašvaldību līmenī. Lielā paļaušanās uz personīgajiem maksājumiem, mazie izdevumi veselības aprūpes jomā un resursu neefektīvā sadale ierobežo veselības aprūpes sistēmas efektivitāti.

(13) Lietuvai būtiski izaicinājumi, kas mazina tās ekonomikas izaugsmes izredzes, joprojām ir lielais to cilvēku īpatsvars, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, kā arī lielā ienākumu nevienlīdzība. Šie izaicinājumi arī apdraud sociālo kohēziju un varētu veicināt emigrāciju. Neraugoties uz pastāvīgo ekonomikas izaugsmi, vecāka gadagājuma cilvēki, personas ar invaliditāti, bērni, viena vecāka mājsaimniecības un bezdarbnieki saskaras ar visaugstāko nabadzības un sociālās atstumtības risku. Lietuvas nodokļu un pabalstu sistēmas korektīvā jauda ir viena no mazākajām ES. Lai gan tika veikti daži būtiski sākotnējie pasākumi nabadzības un ienākumu nevienlīdzības apkarošanai, Lietuvai ir vēl tāls ceļš ejams, lai tuvinātos ES vidējiem rādītājiem nabadzības un ienākumu nevienlīdzības jomā. Samērā lielais nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās zema atalgojuma saņēmējiem var ierobežot viņu stimulus strādāt un palielināt nabadzības un nevienlīdzības risku. Nabadzības un nevienlīdzības līmeni varētu samazināt, stimulējot līdzdalību darba tirgū, jo īpaši cilvēku no neaizsargātām grupām un zema atalgojuma saņēmēju vidū, kā arī palielinot nodokļu un pabalstu sistēmas korektīvo jaudu, to papildinot ar labāku nodokļu iekasēšanu. Šādi pasākumi varētu arī palielināt sociālo taisnīgumu.

(14) Ražīguma pieaugums, kas kopš 2012. gada ir bijis pieticīgs, 2017. gadā atjaunojās un mazināja spiedienu uz izmaksu konkurētspēju. Tomēr šo uzlabojumu lielākoties noteica privātais sektors. Publisko investīciju efektivitātes uzlabošanā ir gūts viens neliels progress. Jo īpaši publisko izdevumu pētniecības un izstrādes jomā efektivitāte un sadarbība starp uzņēmumiem un zinātnes nozari joprojām ir zemā līmenī. Turklāt publiskās investīcijas pētniecībā un izstrādē 2016. gadā ievērojami saruka. Pētniecības un inovācijas politikas sadrumstalotās koordinēšanas un pārvaldības rezultātā rodas nepilnības, un tas neļauj uzņēmumiem pilnībā gūt labumu no dažādajām atbalsta shēmām. Turpmākajam progresam, kas panākts, īstenojot pašreizējo publiskā sektora pētniecības organizācijas un finansēšanas reformu, būtu jāpalīdz nodrošināt pieejamo resursu labāku izmantošanu.

(15) Lietuva ir panākusi progresu attiecībā uz tās korupcijas novēršanas satvara stiprināšanu, pieņemot tiesību aktus par lobēšanu un trauksmes cēlēju aizsardzību gan

attiecībā uz publiskā, gan privātā sektora darba ņēmējiem. Taču šo tiesību aktu īstenošana joprojām ir problemātiska. Korupcija veselības aprūpes nozarē joprojām raisa bažas, neraugoties uz slavējamiem rezultātiem, kas gūti valdības "tīro roku" programmā.

(16) Komisija 2018. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Lietuvas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2018. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2018. gada stabilitātes programmu un 2018. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Lietuvai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas nodrošināšanā Lietuvā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā vajadzību nostiprināt Savienības vispārējo ekonomikas pārvaldību, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(17) Ņemot vērā šo novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2018. gada stabilitātes programmu, un saskaņā ar tās atzinumu ir sagaidāms, ka Lietuva atbildīs Stabilitātes un izaugsmes paktam,

AR ŠO IESAKA Lietuvai 2018. un 2019. gadā rīkoties šādi.

1. Uzlabot nodokļu saistību izpildi un paplašināt nodokļu bāzi, aptverot avotus, kam ir mazāk negatīva ietekme uz izaugsmi. Nodrošināt pensiju sistēmas ilgtermiņa stabilitāti, novēršot problēmu saistībā ar pensiju zemo adekvātumu.

2. Uzlabot izglītības un apmācības, tostarp, pieaugušo izglītības, kvalitāti, efektivitāti un atbilstību darba tirgus vajadzībām. Uzlabot veselības aprūpes sistēmas sniegumu, nodrošinot turpmāku pāreju no stacionārās aprūpes uz ambulatoro aprūpi, stiprinot slimību profilakses pasākumus, tostarp vietējā līmenī, un uzlabojot aprūpes kvalitāti un pieejamību izmaksu ziņā. Uzlabot nodokļu un pabalstu sistēmas struktūru, lai samazinātu nabadzību un ienākumu nevienlīdzību.

3. Stimulēt ražīguma pieaugumu, uzlabojot publisko investīciju efektivitāti, nodrošinot pētniecības un inovācijas politikas efektīvu koordinēšanu valdības līmenī un novēršot trūkumus un nepilnības publiskā sektora pasākumos, ar kuriem tiek atbalstīta sadarbība starp zinātnes un ražošanas nozari.

Briselē,

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs